

**Національна академія педагогічних наук України
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Лабораторія психології дошкільника**

До 30-ї річниці незалежності України

**ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО
СЕМІНАРУ
(20 ТРАВНЯ 2021 РОКУ, М. КИЇВ)**

Київ – 2021

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІКТ У СПІВПРАЦІ З БАТЬКАМИ

Ванічкіна-Ільницька Є. Ю.

магістрантка Київського університету імені Бориса Грінченка

Козак Л. В.

*доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка*

Розвиток сучасного суспільства тісно пов'язаний з науково-технічним прогресом. Інформатизація – це глобально-соціальний процес, особливістю якого є те, що домінуючим видом діяльності у сфері суспільного виробництва є збирання, накопичення, оброблення, збереження і використання інформації. Дослідження, що проводилися у США та у Європі показали, що до одинадцяти років близько 80% інформації діти одержують за межами закладів освіти і з джерел, що не мають паперових носіїв.

Одним з пріоритетних напрямків процесу інформатизації сучасного суспільства є інформатизація освіти – забезпечення сфери освіти методологією і практикою розроблення та оптимального використання сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання та виховання.

У Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років зазначається, що необхідно забезпечити всі навчальні заклади широкосмутовим інтернетом. Щороку визначати мінімальний перелік (стандарт забезпеченості) потрібних ІТ-засобів та ІТ-сервісів для використання у сфері освіти й науки для навчальних закладів усіх рівнів та державний стандарт для ІТ-розробок у сфері освіти (e-learning service standard / базовий стандарт е-навчання) [5].

Процес інформатизації у закладах дошкільної освіти зумовлений соціальною потребою у підвищенні якості навчання і виховання дітей дошкільного віку, вимогами сучасного суспільства. ІКТ суттєво розширюють можливості батьків, педагогів і фахівців у сфері раннього навчання, вони здатні

підвищити ефективність взаємодії педагогічного колективу закладу дошкільної освіти і батьків вихованців у процесі їхнього навчання і виховання.

Проблема використання інформаційних технологій у освітньому процесі закладів дошкільної освіти в останні роки викликає підвищений інтерес вітчизняної педагогічної науки: В. Безпалько, В. Биков, І. Богданов, В. Галузяк, Р. Гурін, М. Жалдак, М. Кадемія, М. Козяр, Т. Койчева, Ю. Машбиць, А. Нісімчук, О. Овчарук, О. Падалка, Є. Полат, С. Сисоєва, О. Шпак та інші (впровадження ІКТ у освіту); Н. Морзе та інші (аналіз проблем і вивчення деяких категорій ІКТ-інструментів для комунікації в сфері освіти і їх оцінки); Л. Босов, Р. Гуревич, І. Зимня, Ю. Первіна (специфіка ІКТ-підготовки майбутніх педагогів); Л. Петухова, О. Чекан, Н. Сорока (вивчення окремих аспектів готовності майбутніх педагогів дошкільного фаху до формування основ комп'ютерної грамотності у дітей дошкільного віку). Але, попри великий науковий інтерес до проблеми використання ІКТ у роботі з дітьми дошкільного віку, а також їхніми батьками, належного практичного втілення вона не має і до сьогодні [2, 5].

Більшість дослідників часто дотримуються переконання, що використання ІКТ у дошкільній освіті спонукає дітей до пасивного сприймання, перетворює їх на самотніх фанатиків комп'ютерних ігор, ізольованих від соціальної взаємодії, що виникає під час навчальної та ігрової діяльності; на таких, що страждають від недостатності фізичних рухів, рольових ігор, конструювання, ручної праці та іншого активного досвіду. Але при створенні відповідних умов і чергуванні різних видів діяльності негативний вплив ІКТ на дітей можна мінімізувати. З точки зору Л. С. Виготського ІКТ-інструменти є технічними і використовуються для зміни зовнішніх об'єктів. Водночас їх можна поєднувати та інтегрувати з психологічними інструментами [1].

Отже, педагоги надзвичайно зацікавлені у тому, щоб розуміти можливості застосування ІКТ у практиці дошкільної освіти, у взаємодії педагогів, вихованців та їхніх батьків у освітньо-виховному процесі ЗДО.

У дошкільній освіті виділяють чотири головні напрямки навчання, у яких роль ІКТ може виявитись критичною: комунікація і співпраця, творчість, сюжетно-рольові ігри, навчання навчатися. Так, ІКТ допомагають дітям спостерігати, фіксувати, запам'ятовувати, описувати свої враження і обмінюватися ними з іншими людьми, знаходити відповіді на запитання, що виникають під час ознайомлення зі світом. Вони зсувають (а іноді і усувають) межі між усним мовленням і написаним текстом, між текстом і зображенням і навіть між внутрішнім і зовнішнім [4].

Л. С.Виготський підкреслював існування глибокого розриву між усним і письмовим мовленням та відсутності мотивації до письма. Крім того, він вважав малювання підготовчою стадією письма. ІКТ допомагають подолати його завдяки формуванню у дітей досвіду роботи з лінгвістичними об'єктами (звуковими і писемними) та підвищують рівень мотивації у дітей [1].

Як показує практика, комп'ютери можуть сприяти логіко-математичному розвитку, розвитку мовлення і ознайомленню з навколишнім навіть дуже маленьких дітей, якщо педагоги зможуть організувати відповідне середовище та підібрати інструменти, які підійдуть для засвоєння нових уявлень, понять і відношень, і використовуватимуть їх так, щоб вони підтримували і розвивали мислення дітей раннього віку, а особливо їхні когнітивні навички. Інструменти і способи їх застосування мають дозволяти дітям серйозно взаємодіяти з ідеями, думати про них, гратися з ними, іноді навіть з обмеженою участю дорослих.

Хоча освітні переваги включення дітей у діяльність, спрямовану на вирішення завдань, загальновідомі, ефективна організація таких занять часто викликає труднощі у педагогів, зокрема: завдання досить складні, тому діти часто потребують допомоги кваліфікованого педагога; підходи дітей до розв'язання завдань природним шляхом відрізняються, а великою кількістю напрямків необхідних дій дуже складно керувати, складно забезпечувати їх ресурсами; розв'язування відкритих завдань важко вписати у чіткі часові рамки; вирішення завдань часто потребує перевірки ідей на практиці; через брак досвіду діти іноді можуть довго наполягати на реалізації початкової ідеї,

яка не працює, а потім дуже розчаровуватися; вирішення завдань потребує від дітей напруженої роботи і зацікавленості у цій справі, тому, щоб процес розв'язання був ефективним, завдання мають займати дитячу уяву; прості завдання з очевидними способами вирішення часом програють, коли стикаються зі спонтанними «реальними» проблемами; ІКТ створюють ширший і насиченіший контекст для вирішення дітьми відкритих математичних завдань, роботи над проектами, що інтегрують математичні навички та експерименти [4].

Впродовж останнього століття людина перетворилася з істоти, соціальні функції якої керувалися ззовні, на незалежну особистість, здатну здійснювати самостійний вибір і приймати рішення, важливі для неї і для інших. Тому найважливішим завданням для людини стало планування і керування власним життям.

Система освіти в Україні, зокрема і дошкільна її ланка, наразі перебуває у процесі реформування. Педагоги ЗДО спрямовують свої зусилля на всебічний розвиток особистості, організовують освітній процес у ЗДО і їхня місія надзвичайно важлива. І все ж, одне з перших місць у формуванні особистості дитини займають батьки вихованців. Тому одним з важливих напрямів роботи ЗДО є взаємодія з батьками, яка здійснюється на підставі низки нормативно-правових документів та програм навчання виховання дітей раннього і дошкільного віку: Закону України «Про дошкільну освіту», програм «Дитина», «Я у світі» тощо [3, 6, 7].

Присутність батьків у ЗДО дозволить значно покращити життя дітей, створити домашню атмосферу, допомогти вихователю в організації різних видів діяльності дітей, а батькам – об'єктивно оцінити сильні й слабкі сторони у вихованні дитини.

Важливими напрямками діяльності педагогів ЗДО мають бути збагачення знань про сімейне виховання, поглиблення педагогічних знань батьків, досягнення єдності виховного впливу сім'ї та закладу дошкільної освіти на дитину. Сучасна педагогіка пропонує різноманітні дієві форми і методи такої

роботи, що передбачають досягнення оптимальних результатів: загальні та групові батьківські збори, педагогічні консультації, бесіди, спільне проведення занять, дозвілля, клуби за інтересами, участь батьків у методичних заходах, дні відкритих дверей, педагогічна світлиця тощо, які можуть проводитися як наживо так і у онлайн-форматі.

Організатором і координатором співпраці з сім'єю є керівник ЗДО. Головні завдання і приблизний зміст співпраці ЗДО з батьками відображується у річному й конкретизується у календарному плані керівника і методиста.

Провідна мета співпраці ЗДО з родиною – забезпечення повноцінного виховання дошкільників. Досягнення цієї мети залежить від наявності відповідних домашніх умов: атмосфери емоційного благополуччя; авторитету й особистого прикладу батьків; наявності у батьків педагогічного такту; сформованості родинно-побутової культури; наявності знань про вікові, статеві та індивідуальні особливості дітей; чіткий розпорядок життя сім'ї (режим).

Сім'я сприяє формуванню у дитини першого досвіду соціальної поведінки і соціального досвіду впевненої поведінки. Вона вводить дитину в суспільство, саме в ній дитина одержує соціальне виховання, стає особистістю. Первинна соціалізація, яка відбувається в сім'ї, залишає слід на все життя. Сімейне виховання у широкому значенні – це одна з найдавніших форм соціалізації і виховання дітей, яка органічно поєднує об'єктивний вплив культури, традицій, звичаїв, поглядів народу, сімейно-побутових умов і взаємодію батьків з дітьми, у процесі якої відбувається повноцінний розвиток і становлення їхньої особистості. У вузькому значенні – це взаємодія батьків з дітьми.

Суб'єктом сімейного виховання є особистість дитини, а основними його завданнями на сучасному етапі розвитку України є виховання у дітей гуманності та виховання дитини свідомим громадянином-патріотом, чесним трудівником, гарним сім'янином. Для їх вирішення використовуються різноманітні шляхи, засоби, форми і методи виховання, спрямовані на освоєння дітьми визначених знань і оволодіння практичними уміннями і навичками,

формування досвіду поведінки, організацію самостійної життєдіяльності, повноцінний психофізичний, моральний і духовний розвиток.

Вивчення сучасного стану сімейного виховання дозволяє виділити найбільш актуальні педагогічні проблеми, вирішення яких потребує спеціальної підготовки батьків, фахової допомоги спеціалістів та наукового забезпечення на теоретичному та практичному рівнях: відсутність єдиної стратегії виховання дитини, недооцінку дошкільного віку в розвитку особистості, нерозуміння його самоцінності та унікальності, недостатня готовність молодих батьків до виконання виховної функції, можливості батьків щодо використання методів сімейного виховання дошкільників, особистісна поведінка батьків, яка не завжди є педагогічно доцільною та спровокована нею особистісна поведінка дітей, особливості первинної соціалізації, дитячої субкультури, вплив засобів масової інформації та індустрії розваг на формування особистості дитини.

Характерною особливістю сучасних сімей є недостатня можливість якісно виконувати свої функції (побутову, виховну, рекреативну тощо). Це спричиняє труднощі внутрішньо-сімейних стосунків, зростання кількості конфліктів, порушення загального мікроклімату сім'ї.

Відомо, що дитинство — унікальний період у житті людини, коли формується здоров'я і здійснюється розвиток особистості. На певному його етапі малюк вперше йде до дитячого садка. Завдяки взаємодії з вихователями та участі в житті ЗДО батьки мають можливість співпрацювати і зі своєю дитиною, і з педагогами. Подальше спілкування з учителем в школі не викличе в них ускладнень, оскільки вони готові до діалогу, можуть обстоювати свою позицію та інтереси дитини, а якщо потрібно, то й захистити її права.

Наведемо план проведення методичного семінару на тему: «Використання сучасних ІКТ у співпраці з батьками», (семінар був проведений з вихователями ЗДО №500 «Абетка» м. Києва).

Мета: розширити знання педагогічного колективу про сучасні методи та засоби взаємодії з батьками використовуючи ІКТ технології.

Обладнання: проектор, дошка, комп'ютер, ноутбуки (3 шт.), інструкції.

План проведення заходу:

I. Вступна бесіда про сучасні інформаційно-комунікаційні технології, хмарні сервіси та переваги їх використання у роботі педагогічного колективу.

II. Ознайомлення вихователів з хмарними сервісами, зокрема Google Apps (Google форми) для проведення анкетування батьків дітей дошкільного віку.

III. Ознайомлення з поняттям «Booktrailer», і перевагами використання такої форми роботи у спілкуванні педагога з батьками та для просування педагогічної літератури. Майстер-клас по створенню буктрейлерів. Перегляд створених буктрейлерів.

IV. Ознайомлення з інтернет-ресурсом «Padlet», як зручним засобом для представлення батькам матеріалу та опрацювання його вдома.

V. Рефлексія.

Висновок. Участь батьків у житті своїх дітей не лише вдома, а й у закладі дошкільної освіти, а згодом і в школі, допоможе їм подолати власний авторитаризм і побачити світ з позиції дитини, ставитися до неї як до рівної собі особистості. Навчить не порівнювати свою дитину з іншими дітьми, а звертати уваги лише на її власні досягнення. Відтак батьки краще знатимуть сильні й слабкі сторони дитини й враховуватимуть їх. А це значить, що коли дитина піде до школи, в її самосвідомості і самооцінці не відбудеться драматичних змін. Родина зможе виявляти щиру зацікавленість її життям у школі і бути готовою до емоційної підтримки. Все це можливе лише за умови цілковитої взаємної довіри і наполегливої роботи, що проводиться на науковій основі усіма учасниками освітнього процесу.

У світі немає двох однакових дітей, а тому не може бути універсальних порад для батьків і педагогів. Проте на тлі індивідуальних особливостей у дітей кожного вікового періоду є спільні закономірності психічного розвитку. Про це мають пам'ятати і батьки, і педагоги. Лише співпраця ЗДО і сім'ї, цих двох надзвичайно важливих соціальних інституцій, забезпечує поєднання родинного і суспільного виховання і спрямовує на реалізацію спільної мети – всебічного, гармонійного розвитку особистості.

Література

1. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6-и т. Т.1. Вопросы теории и истории психологии. М.: Педагогика, 1982. С. 105-106
2. Дзябенко О.В. Інноваційні педагогічні методи в цифрову епоху: навч.посіб. / О.В. Дзябенко, Н.В. Морзе, С. В. Василенко, Л.О. Варченко-Троценко, В.П. Вембер, М.А. Бойко, І.П. Воротникова, Є.М. Смірнова-Трибульська. Київський університет імені Бориса Грінченка. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута»», 2021. 320 с.
3. Дитина: освіт. програма для дітей від 2 до 7 р. / М-во освіти і науки України, Київ ун-т ім. Б. Грінченка; наук. керівник проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька [та ін.]. Київ: [б. в.], 2019. 303 с.
4. Калаш И. Возможности информационных и коммуникационных технологий в дошкольном образовании. Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании. ЮНЕСКО, 2011.
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років; затв. нак. МОНУ №776 від 16.07.2018.
6. Про дошкільну освіту : Закон України від 11 лип. 2001 р. № 2628-III: [редакція від 19.01.2019]. Законодавство України / Верхов. Рада України. Текст. дані. Київ, 2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.03.2021). Назва з екрана.;
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі»: (нова редакція): у 2ч. / [авт. кол.: О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова та ін.; наук. керівник О.Л. Кононко]. Київ: МЦФЕР-Україна, 2019. 452 с.